

Analiza obstoječih praks nagrajevanja na ZRC SAZU (nagrade Srebrni znak ZRC SAZU, Zlati znak ZRC SAZU, Zaslužna_i raziskovalka_ec ZRC SAZU, Častna_i članica_n ZRC SAZU, Modri znak ZRC SAZU)

Pripravile: Teja Komel Klepec in Tanja Petrović in raziskovalke_ci, sodelujoči na evropskem projektu R&I PEERS¹²

Namen poročila je ponuditi vpogled v obstoječe prakse pri izboru kandidatov_k za najprestižnejše nagrade, ki jih ZRC SAZU dodeljuje tako svojim zaposlenim kakor tudi zunanjim sodelavcem_kam. Poročilo je interne narave in je namenjeno direktorju ZRC SAZU, članicam in članom Komisije za nagrade in priznanja in (po direktorjevi presoji) tudi ostalim, ki sprejemajo odločitve in posredno ali neposredno vplivajo na politike nagrajevanja in promocije znanstvene odličnosti na ZRC SAZU (predstojniki_ce inštitutov, vodje oddelkov in programskih skupin, mentorice_ji doktorandkam_om in mladim raziskovalkam_cem). Poročilo je nastalo v okviru dela na projektu R&I PEERS, kot ena izmed dejavnosti, definiranih z Akcijskim načrtom za uveljavljanje enakosti spolov na ZRC SAZU. Z njim želimo opozoriti na nujnost refleksivnega in odgovornega ravnanja v procesu odločanja o nagrajenkah_cih.

Predstavljen analiza temelji na podatkih o nagrajencih_kah in nominirankah_cih za nagrade ZRC SAZU v obdobju od 1999 do 2018 (zadnje nagrade dodeljene aprila 2019). Za to časovno obdobje smo se odločili zato, ker za razpise in nagrade, dodeljene od 1992 do 1999, ni dostopnih podatkov o številu in spolu kandidatov_k, predlaganih za nagrade. Ne glede na to je analizirano obdobje zadnjih 20 let reprezentativno in relevantno, tudi zato, ker se je v tem obdobju ustalil format nagrajevanja in protokol izbora med kandidatkami_ti.

Analizirali smo dve skupini podatkov. Prvi del analize se nanaša na razmerje med moškimi in ženskami v skupini nagrajenk_cev. V drugem delu analize smo upoštevali tudi podatke o številu predlaganih posameznikov_ic glede na spol in s tem dobili vpogled v proces nominiranja in izbire nagrajenk_cev.

Osnovne ugotovitve in nekatera priporočila so v zaključnem razdelku tega poročila.

¹ Za pomoč se zahvaljujemo Aniti Janžekovič in Martini Jug.

² Evropski projekt [R&I PEERS](#) (Pilot experiences for improving gender equality in research organisations – Pilotne izkušnje za izboljšanje enakosti spolov v raziskovalnih organizacijah) iz okvira Horizon2020 skuša ustvariti in ovrednotiti prve korake v oblikovanju in izvajanju načrtov za uveljavljanje enakosti spolov (gender equality plans) na partnerskih institucijah iz sredozemskih držav. Cilj je prekiniti z ustaljenimi spolno pristranskimi pristopi ter z nezavednimi pravili, ki omejujejo udeležbo in kariero žensk na področju znanosti. Projekt traja od maja 2018 do aprila 2022.

1. RAZMERJE MED NAGRAJENKAMI IN NAGRAJENCI

Graf 1: Razmerje med raziskovalkami in raziskovalci z doktoratom na ZRC SAZU (na dan 23. 4. 2019)

Kot je razvidno iz zgornjega grafa (1), na ZRC SAZU raziskovalke številčno prevladujejo nad raziskovalci. Grafi 2-6 pa prikazujejo splošno statistiko nagrad, dodeljenih od 1999 do 2018 glede na spol, iz katere je razvidno, da so prejemniki nagrad pogosteje moški.

Graf 2: razmerje med nagrajenkami in nagrajenci – vse nagrade

Graf 3: razmerje med nagrajenkami in nagrajenci – Zlati znak ZRC SAZU

Graf 4: razmerje med nagrajenkami in nagrajenci – Srebrni znak ZRC SAZU

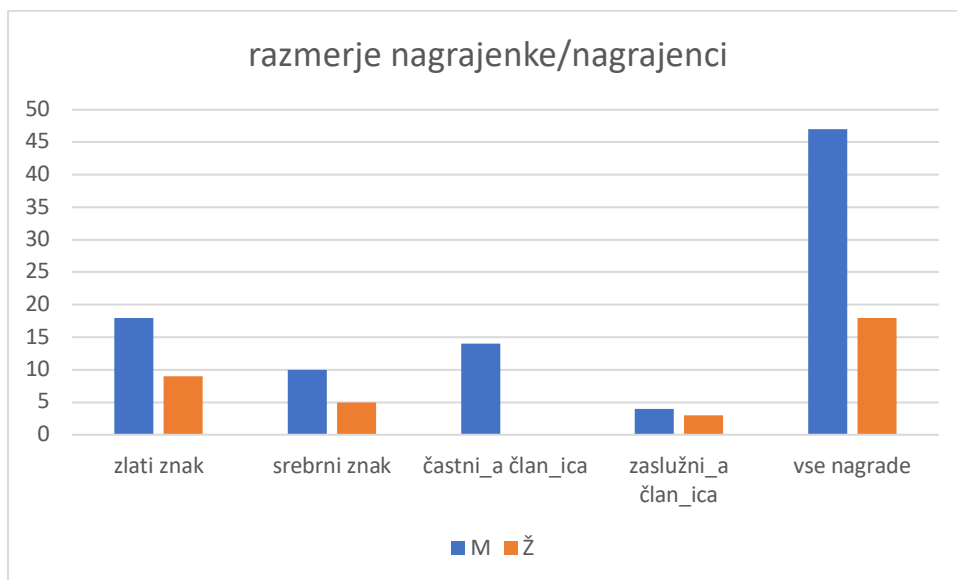

Graf 5: razmerje med nagrajenkami in nagrajenci – Častni_a član_ica ZRC SAZU

Graf 6: razmerje med nagrajenkami in nagrajenci – Zaslužni_a član_ica ZRC SAZU

Kot je iz grafov 2-6 razvidno in vizualizirano z grafom 7, pri *vseh* nagradah nagrajenci prevladujejo nad nagrajenkami, pri zlatem in srebrnem znaku je nesorazmerje izrazito (in prav to so nagrade, ki se dodeljujejo raziskovalkam in raziskovalcem, zaposlenim na ZRC SAZU), med tem ko nagrada Častna članica ZRC SAZU v obravnavanem obdobju ni bila *nikoli* enkrat dodeljena ženski (v celotni zgodovini dodeljevanja nagrade Častni znak ZRC SAZU, jo je dobila samo ena ženska, in sicer dr. Zmaga Kumer leta 1995).

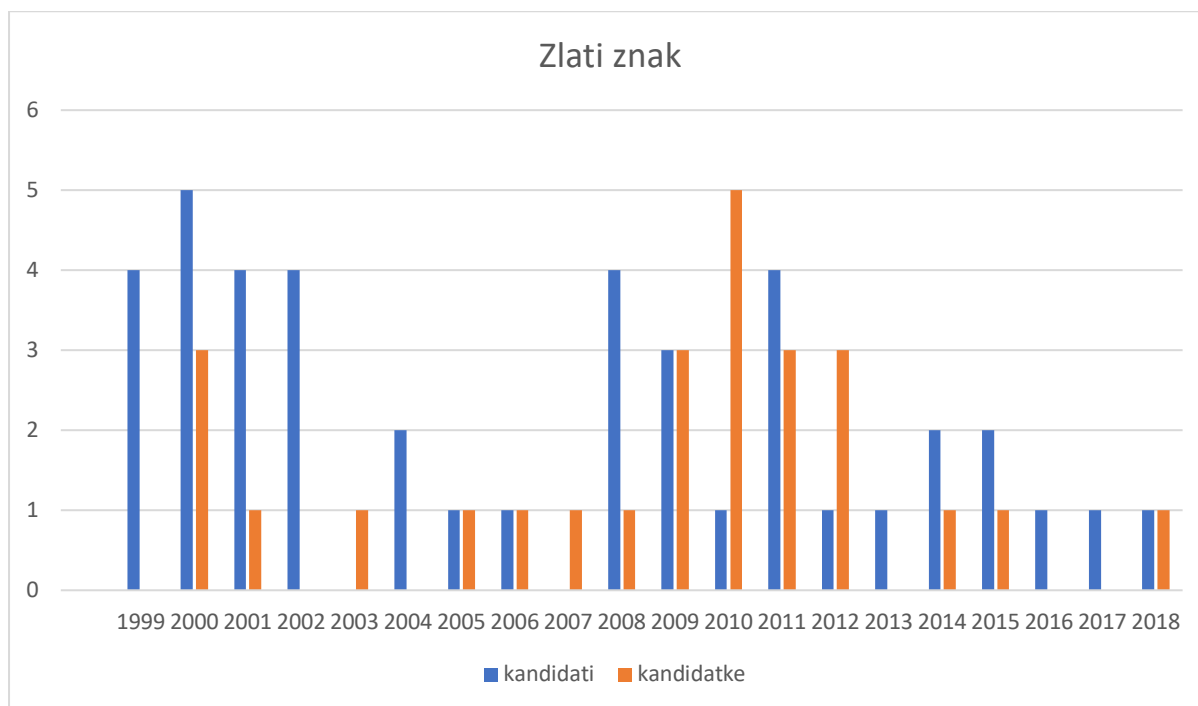

Graf 7: razmerje med nagrajenkami in nagrajenci – vse nagrade (primerjalno)

2. RAZMERJE MED KANDIDATKAMI IN KANDIDATI TER MED KANDIDATI_KAMI IN NAGRAJENKAMI_CI

Grafi 8-23 ponazarjajo za vsako izmed nagrad razmerje med predlaganimi kandidatkami in kandidati ter razmerje med kandidati in nagrajenci ter med kandidatkami in nagrajenkami za vsako izmed nagrad.

ZLATI ZNAK

Graf 8: razmerje med predlaganimi kandidati in kandidatkami za Zlati znak – po letih

Graf 9: razmerje med predlaganimi kandidati in kandidatkami za Zlati znak – skupno

Graf 10: razmerje med predlaganimi kandidati in nagrajenci Zlati znak – skupno

Graf 11: razmerje med predlaganimi kandidatkami in nagrajenkami Zlati znak – skupno

SREBRNI ZNAK

Graf 12: razmerje med predlaganimi kandidati in kandidatkami za Srebrni znak – po letih

Graf 13: razmerje med predlaganimi kandidati in kandidatkami za Srebrni znak – skupno

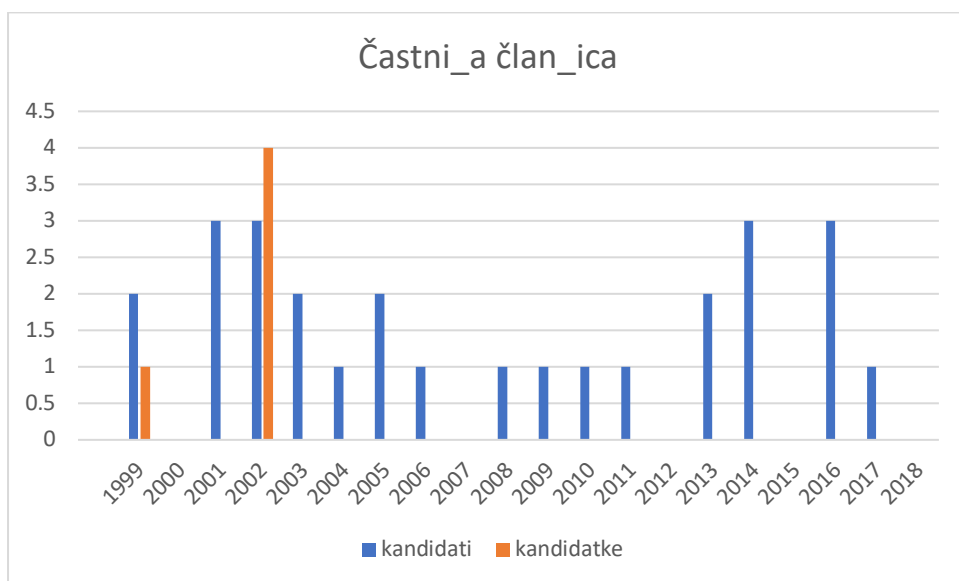

Graf 14: razmerje med predlaganimi kandidati in nagrajenci – Srebrni znak – skupno

Graf 15: razmerje med predlaganimi kandidatkami in nagrajenkami Srebrni znak – skupno

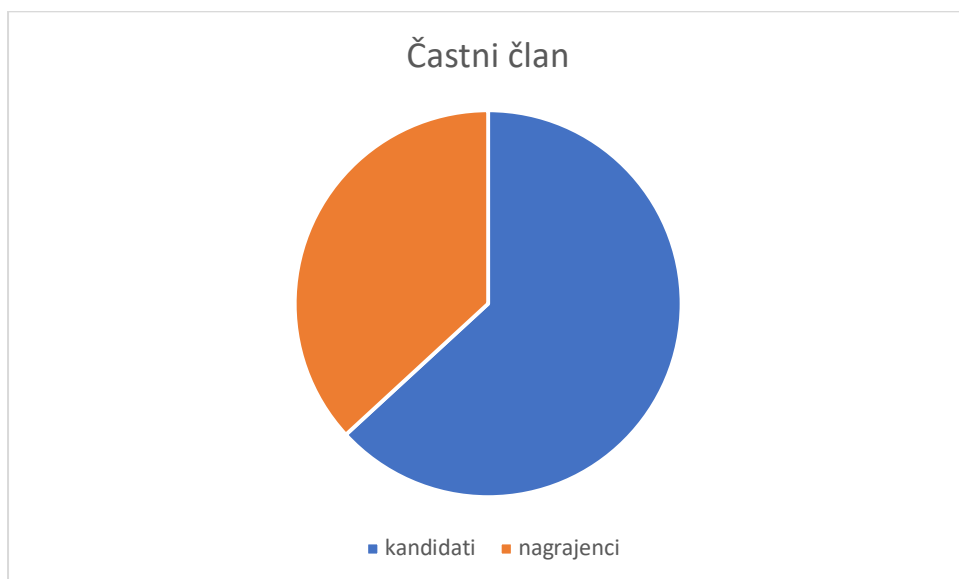
ČASTNI_A ČLAN_ICA

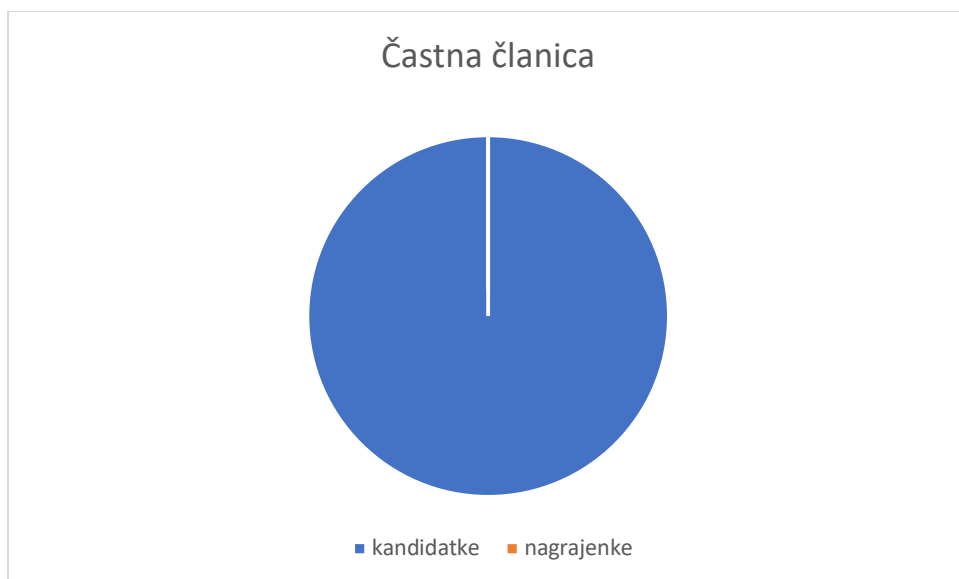
Graf 16: razmerje med predlaganimi kandidati in kandidatkami za Častno_ega članico_a – po letih

Graf 17: razmerje med predlaganimi kandidati in kandidatkami za Častno_ega članico_a – skupno

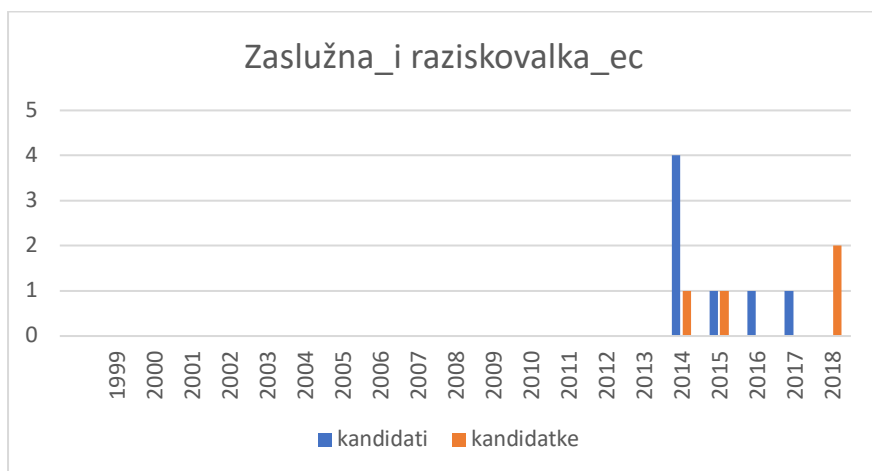

Graf 18: razmerje med predlaganimi kandidati in nagrajenci Častni član – skupno

Graf 19: razmerje med predlaganimi kandidatkami in nagrajenkami Častna članica – skupno

ZASLUŽNI_A RAZISKOVALEC_KA

Graf 20: razmerje med predlaganimi kandidati in kandidatkami za Zaslužno_ega raziskovalko_ca – po letih

Graf 21: razmerje med predlaganimi kandidati in kandidatkami za Zaslužno_ega raziskovalko_ca – skupno

Graf 22: razmerje med predlaganimi kandidati in nagrajenci za Zaslužno_ega raziskovalko_ca – skupno

Graf 23: razmerje med predlaganimi kandidatkami in nagrajenkami za Zaslužno_ega raziskovalko_ca – skupno

Iz grafov je razvidno, da čeprav število nominirancev za nagrade presega število nominirank (tako v skupnem seštevku, kot za posamezne nagrade), večjega števila nagrajencev v odnosu na nagrajenke v vseh kategorijah nagrad ni mogoče razložiti izključno z dejstvom, da je kandidatk manj kot kandidatov (tj. da se žensk ne predlaga za nagrade), saj je, kot kažejo grafi št. 10, 11, 14, 15, 18, 19, 22 in 23, pri vseh nagradah (z izjemo nagrade zaslužni_a raziskovalec_ka)³ razmerje med kandidati in nagrajenci bolj »ugodno« kot razmerje med kandidatkami in nagrajenkami.

³ Nagrada zaslužni_a raziskovalec_ka se podeljuje zadnjih pet let, do zdaj je bilo predlaganih 11 raziskovalk_cev in nagrajenih 7 raziskovalk_cev (gl. zgornje grafe za natančnejše podatke), zato podatki o tej nagradi niso najbolj reprezentativni ugotavljanje splošnih trendov.

3. SPLOŠNE UGOTOVITVE IN NEKAJ PRIPOROČIL

Statistika, predstavljena v tem poročilu kaže na potrebo po (samo)refleksiji tako pri izvajanju razpisov za nagrade ZRC SAZU kot tudi v procesu izbire nagrajenk_cev. Na podlagi vpogledov v dobre prakse nagrajevanja in promocije znanstvene odličnosti na različnih raziskovalnih institucijah, s katerimi smo bili seznanjeni ob delu na evropskih projektih GARCIA, ACT in R&I PEERS, navajamo nekaj priporočil, za katera menimo, da bi lahko izboljšala prakse podeljevanja nagrad na ZRC SAZU in promoviranje znanstvene odličnosti raziskovalk_cev nasploh:

- Potrebno je spodbujati posameznike_ce, raziskovalne skupine in inštitute, da predlagajo svoje kandidate in kandidatke za nagrade ZRC SAZU. Večje število kandidat in kandidatov bo prispevalo k boljšemu definiranju znanstvene odličnosti skozi podeljevanje nagrad ZRC SAZU. Situacijo, kjer je za posamezno nagrado kandidiran_a samo en_a raziskovalec_ka, je treba razumeti kot nezaželeno.
- Pri oblikovanju Komisije za priznanja in nagrade ZRC SAZU je pomembno poskrbeti za čim večjo raznolikost njenih članic_ov glede na spol, starost, raziskovalni položaj, disciplinarno ozadje ter vse druge družbene parametre, ki lahko prispevajo k diverzifikaciji stališč in pogledov na znanstveno odličnost.
- Prav tako je pomembno, da v Komisiji niso samo raziskovalke_ci, ki so že bili prejemniki nekatere izmed nagrad ZRC SAZU, temveč tudi ostale_i raziskovalke_ci.
- Priporočljiva je raba spolno vključujočega jezika.
 - Na spletni strani ZRC SAZU, ki prinaša informacije o nagradah, ki se podeljujejo na prireditvah *Generacije znanosti* (<http://generacije.zrc-sazu.si/Nagrade.aspx>) je navedeno, da se nagrade podeljujejo raziskovalkam in raziskovalcem, vendar se o samih nagradah govori o izključno moški obliki, npr.:
 - Zavihek »Nagrajenci«
 - Znanstvenoraziskovalni center SAZU na prireditvah *Generacije znanosti* vsako leto nagradi izjemne raziskovalne dosežke (zlato in srebrni znak ZRC), imenuje zaslužne raziskovalce in sprejme nove častne člane.
 - Priznanje zaslužni raziskovalec ZRC SAZU lahko prejmejo upokojene raziskovalke in upokojeni raziskovalci ZRC SAZU za vrhunske raziskovalne rezultate.
 - Ker so bile v letu 2018 vse nagrajene ženske, je v spustnem meniju ustrezno napisano »Nagrajenke za leto 2018«. Priporočljivo je na enak način posodobiti tudi za nazaj – recimo, v letu 2012 so bile prav tako vse nagrajenke, v meniju pa je zapisano »Nagrajenci za leto 2012«.
 - Zaradi močne prevlade nagrajencev nad nagrajenkami (gl. zgornjo analizo in spodnji seznam s spletne strani v meniju »Nagrajenci«) je priporočljivo ne jemati moške oblike samostalnikov kot nevtralne/nezaznamovane in za leta ko so bili nagrajeni tako moški kot ženske, pisati »Nagrajenke in nagrajenci«:
2002: samo nagrajenci
2003: nagrajenka in nagrajenca

2004: samo nagrajenci
2005: nagrajenka in nagrajenec
2006: nagrajenka in nagrajenec
2007: nagrajenka in nagrajenec
2008: samo nagrajenci
2009: samo nagrajenci
2010: nagrajenka in nagrajenca
2011: samo nagrajenci
2012: samo nagrajenki
2013: nagrajenka in nagrajenca
2014: nagrajenki in (tri) nagrajenci
2015: nagrajenki in nagrajenec
2016: samo nagrajenci
2017: samo nagrajenci
2018: samo nagrajenke.

